

Arnout Jaspers: Laat u niks wijsmaken: een rechterlijk vonnis is ook maar een mening

Door [Arnout Jaspers](#) - 1 maart 2025
Geplaatst in [Justitie](#) - [Recht](#)

Op deze plek is al diverse malen met minder dan de conventionele terughoudendheid gesproken over vonnissen van de Raad van State en andere rechtbanken. Ook voor rechters als functionaris heb ik niet het vanzelfsprekende, quasireligieuze ontzag dat ze zich graag laten aanleunen, en dat wel nog vrij algemeen is bij het publiek en in de media.

Rechters zijn zeer feilbare en beïnvloedbare wezens, net als wij allemaal. Het verschil is dat zij dat ontkennen. Je hoeft maar een paar geruchtmakende rechterlijke dwalingen gevolgd te hebben om te beseffen hoe onterecht dat is. Ik kan iedereen aanraden om zich te verdiepen in de veroordeling tot levenslang, de eerste keer in 2003, van verpleegster Lucia de Berk. Achtereenvolgens de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad waren ervan overtuigd dat Lucia de Berk een monster was, die minstens zeven baby's en bejaarden had vermoord of geprobeerd te vermoorden. Al het zogenaamde bewijs was roddel van collega's en medisch drijfzand, en in feite bleken er helemaal geen moorden gepleegd te zijn.

Onhoudbare claim

Het heeft acht jaar geduurd eer de justitiële moloch erkende dat de hele rechtsgang een flater was en De Berk in 2010 van alle blaam zuiverde. Dat was niet te danken aan enig zelfreinigend vermogen van deze institutie: daar was jarenlange druk vanuit de samenleving en door prominente wetenschappers voor nodig (in Groot-Brittannië zit nu verpleegster Lucy Letby een levenslange gevangenisstraf uit in een zaak die een kopie van de zaak De Berk lijkt). Dat is maar één voorbeeld, ook daarna zijn er nog

Arnout Jaspers: Laat u niks wijsmaken: een rechterlijk vonnis is ook maar een mening

flagrante, hardnekkige rechterlijke dwalingen geweest.

Vandaar dat ik niet zo onder de indruk ben van [tweets als die van RechtspraakNL](#), als zouden alle rechters 'onafhankelijk, onpartijdig, integer en deskundig' oordelen. Dat is een prachtig ideaal, maar dat dit in de praktijk ook zo is, is een onhoudbare claim. En die claim dient om rechters immuun te verklaren tegen kritiek op hun vonnissen en de aantijging van belangenverstrengeling.

In dit geval kwam RechtspraakNL in het geweer voor rechter Rein Odink, die de beslissing verwierp van het kabinet om drie notoire moslim haatpredikers de toegang tot Nederland te onttrekken. Er was 'een grens overschreden' door diens naam en foto op sociale media te zetten, en de naam en functie van diens partner. Waarom zou een rechter niet net als een politicus of journalist gekend mogen worden door het publiek? Waarom mogen wij niet weten, dat de vrouw van Odink voor Amnesty International werkt, een organisatie die tot op het bot geïnfilteerd is door Israël-haters en islam-apologeten?

Odink doet veel asielzaken, en beslist dan vrijwel altijd in het voordeel van de afgewezen asielzoeker. Nogal wies, als je 's avonds thuis bij het eten je beslissingen uit moet leggen aan een actievoerster van Amnesty International. Ik vermoed dat veel mensen, ook op rechts, dit een schokkende insinuatie vinden: dat rechters net zo partijdig zijn als de groenteboer op de hoek. Het officiële narratief is immers, dat rechters objectief maatwerk leveren, puur op basis van de wet.

Helaas blijkt daar weinig van te kloppen, iedere keer dat dit echt onderzocht wordt. Rechters in Israël die moesten beslissen over voorwaardelijke invrijheidstelling, lieten die beslissing voor een groot deel bepalen door hun rammelende maag: [het beruchte 'hungry judge effect'](#). Dit soort onderzoek is daarna nog diverse malen herhaald, met telkens vergelijkbare uitkomsten.

Zelf kwam ik een opmerkelijk voorbeeld tegen in een Nederlands onderzoek naar recidive na een korte gevangenisstraf, dan wel een taakstraf. Het ging om een groot aantal 'kleine' zaken, die door de politierechter worden afgehandeld en waarin de verdachte schuldig werd bevonden. Zulke zaken worden at random toebedeeld aan een van de honderden politierechters in ons land. Wat bleek: er waren politierechters die nooit een gevangenisstraf gaven, politierechters die nooit een taakstraf gaven, en ongeveer gelijkmatig verdeeld alles daar tussenin.

Waar is het veelgeprezen maatwerk?

Dit is onthullend. De keuze voor gevangenisstraf of een taakstraf wordt geacht te volgen uit de omstandigheden van de zaak en de persoon van de verdachte. Het is dan onvermijdelijk dat over die vele duizenden zaken onder rechters een consensuspercentage ontstaat dat in, zeg, 60 procent van al hun zaken een taakstraf passend is, en in 40 procent van de zaken een gevangenisstraf (fictieve cijfers). Uiteraard, rechters zijn geen computers, er mag wat variatie om dat gemiddelde heen zitten, dus verreweg de meeste rechters vonnissen dan rond de 60/40, en er zijn wat excentriekelingen die 70/30 of 50/50 vonnissen.

Arnout Jaspers: Laat u niks wijsmaken: een rechterlijk vonnis is ook maar een mening

Dat is niet wat dit onderzoek laat zien. De feitelijke variatie in de verdeling loopt van 100/0 tot 0/100 en alles daar tussenin. In combinatie met de *at random* zaaktoedeling is dit sterk bewijs dat de afweging van gevangenisstraf versus taakstraf weinig meer is dan een persoonlijke gril van de rechter. Sommigen zweren bij taakstraf, anderen zien er niets in, ongeacht de zaak of de persoon van de verdachte, en dat is dan het veelgeprezen maatwerk wat rechters leveren.

Marc Fierstra, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, kreeg deze week in *Trouw* een spread breed de ruimte om ons weer eens wat smetvrees voor discussie over hun vonnissen in te peperen. Met de rechtspraak is niets mis, de politiek stookt de onrust op, aldus Fierstra: 'Ze hebben zoiets van: dit is op het randje, maar we gaan het toch proberen. Ze zorgen er niet voor dat ze de regels goed nalopen, maar ze rekken die tot het maximale op. Dat is de spanning. De stikstofdiscussie is een mooi voorbeeld. De minister wil nu de stikstofnorm met een factor 200 verhogen, *want ze heeft een paar rapporten gevonden* (mijn cursivering). Maar we hebben ook een opdracht om de totale stikstofdepositie te verminderen. Hoe rijm je dat met elkaar?'

Het dedain, de onkunde en de vooringenomenheid druipen van dit 'mooie voorbeeld' af. Minister Femke Wiersma heeft niet een paar rapporten ergens in een la gevonden om de regels tot het maximale op te rekken; ze heeft een onafhankelijke stikstofexpert gevraagd een wetenschappelijke onderbouwing te geven voor een nieuwe ondergrens van 1 mol, en daarna bij 15 andere experts en relevante instanties om commentaar gevraagd, die in grote meerderheid de 1 mol ondersteunen. En die 1 mol, waarde Fierstra, is geen norm. Aan die norm (de KDW) verandert niets, Wiersma wil slechts de homeopathisch lage ondergrens voor de vergunningsverplichting van 0,005 mol naar 1 mol optrekken. Dat heeft een verwaarloosbare invloed op de totale stikstofdepositie (gemiddeld in Nederland 1500 mol), die trouwens momenteel dalende is door generiek beleid, dus het rijmt vanzelf al.

Vooringenomen en arrogant

Maar stel je even voor dat Wiersma hierover bij de Raad van State in de slag moet met serieprocedeerder Johan Vollenbroek, en Fierstra is een van de drie rechters. Edelachtbare Fierstra heeft geen idee wat er aan de hand is, maar zijn vooroordeel over de zaak heeft hij al klaar. Weliswaar is hij geen rechter bij de Raad van State, dus hij krijgt geen stikstofzaken op zijn balie, maar hij is wel rechter bij de Hoge Raad. We moeten maar hopen dat de hoogste rechtsprekende instantie van ons land verder wordt bemensd door minder vooringenomen en arrogante types.

Laat u niks wijsmaken: een vonnis is ook maar een mening. Weliswaar een mening waarover langer is nagedacht dan over de doorsnee tweet, maar dat geldt ook voor de mening van bonafide journalisten, wetenschappers en politici. Ook die maken natuurlijk stomme fouten, maar die worden dan heel snel gecorrigeerd in het gerechtshof van het publieke debat. Maar aan die vonnissen zitten we vast, en daarom hechten rechters er zeer aan om onpersoonlijk en onaanspreekbaar te blijven.

Wetenschapsjournalist [Arnout Jaspers](#) is auteur van de bestsellers *De Stikstoffuik* (2023) en *De Klimaatoptimist* (2024), over energietransitie in Nederland. De boeken zijn [HIER](#) en [HIER](#) te

WYNIA'S WEEK

Arnout Jaspers: Laat u niks wijsmaken: een rechterlijk vonnis is ook maar een mening

bestellen. Informatie voor media en boekhandel: info@blauwburgwal.nl.

Wynia's Week verschijnt drie keer per week, **156 keer per jaar**, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. Doet u weer mee, ook in 2025? Kijk [HIER](#). **Hartelijk dank!**